

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

222. An mulier quinquagenaria dicatur senex, vt vir possit profiteri
Religionem, remanente illa in sæculo cum voto castitatis? Et notatur, quod
ad Episcopum spectat despicerere, vtrum vxor in his ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

3. Verum mihi magis placet sententia Coninch de Sac. disp. 34. dub. 7. n. 87. adhibita distinctione: si enim vnusquisque voueat Religionem dependenter ab alterius in Religionem ingressu, non peccat matrimonium consummando: quia nemo obligatus fuit Religionem ingredi, nisi altero ingrediente. Quod si vterque nolit ingredi, vterque liber est ab obligatione: siquidem deficit conditio ad voti obligationem necessaria. At, si vnusquisque voueat Religionem, non quidem dependenter ab alterius in Religionem ingressu, sed dependenter ab eius voto, eod quod promiserit Religionem ingredi, si alius similem praestiterit promissionem, promissione ab vtroque facta, quilibet tenetur Religionem ingredi, esto, alius non ingrediatur: quia apposta fuit conditio ad obligationem voti requisita. Quo casu manifestum est, vtrumque mortaliter peccare, matrimonium consummando, cum exponantur euidenti periculo votum non exequendi; vel quia alter nolens Religionem intrare, compartem cogit ad secum cohabitandum; vel, quia ex copula habita redduntur impotentes ad ingressum, si forte filius concipiatur.

4. Verum, si post consummatum matrimonium, Religionem ex mutuo consensu voueant, nemo tenetur Religionem ingredi alio non ingrediente, nisi forte vxor senex sit, & de incontinentiae periculo minime suspecta. Quo casu solum peccat ille, per quem stat, quominus votum impletur, alius nempe impotentia excusatur. At si nolens ingredi moriatur, vel occasione diuortij dederit, alter obligatur ingredi, si Religioni aptus sit. Quandiu vero non ingrediuntur, copula vacare possunt, nisi periculum sit concipiendi, ob quam causam impediuntur a Religionis ingressu, sicuti haec omnia notauit Coninch disp. 34. dub. 7. n. 93. & consentit Basilius lib. 10. c. 5. n. 20.

5. Sed, si aliquis hic quaerat, an qui castitatem vouit, diuortio legitime facto, possit coniugi adulterae reconciliari? Sanchez lib. 9. disp. 35. num. 28. asserit, praedictum votum castitatis non impedire, quin vouens coniugi adulterae reconcilietur, illique debitum reddat; eod quod nunquam fuerit factum de debito non reddendo, sed non petendo: quippe censendum est factum iuxta praesentem statum, in quo nequaquam obligari poterat ad non reddendum. Haec, inquam, sententia mihi nullo modo probatur; aliis sic vouens absolute castitatem, posset mortua coniuge aliud matrimonium inire, quod Sanchez non concedit. Signum ergo est sub voto comprehendisse eam castitatem, quam sine prauidicio coniugis praestare posset; atque adeo obligari, tum ad non petendum debitum, tum ad non reddendum, quando licite abstinere a redditione potest, tum ad non contrahendum matrimonium coniuge mortua, vt recte tradit Coninch dicta disp. 34. dub. 6. n. 50. Basilius Pontice supra, n. 19. quibus adde Castrum Palatum tom. 5. disp. 3. punct. 4. §. 7. n. 9.

RESOL. CCXXI.

An vir consentiens, vt vxor Religionem ingrediatur, ipse enim etiam ingredi debeat, & an sufficiat, vt sumat habitum Equitum D. Ioannis?

Et in praedicto casu an liceat etiam feminis Monasterium S. Iacobi ingredi, & in eodem Ordine proficere, & ita satisfaciens sua obligationi? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 242. aliis 243.

Sup. hac doctrina in §. 1. Ref. seq.

§. 1. **P**lura, & curiosa quaestio, ad quam assero certum esse, vt sit licitus ingressus alterius coniugis post matrimonium consummatum in Religionem, minime sufficere licentiam alterius manentis in saeculo, sed si manes in saeculo sit senex, & absque

incontinentiae suspitione, desiderari vt votum castitatis emittat, si autem iuuenis, id non sufficere, sed opus esse, vt pariter Religionem ingrediatur, vt habetur in c. cum sis, de conuer. coniug. & cap. vxor an in hoc. tit. hoc supposito tanquam certo, difficultas est, an in tali casu sufficiat, si vir assumat habitum Religionis Equitum Melitenium. Negatiue respondit Sanchez de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 32. n. 4. in fin. vbi dicitur ait. Nec fat est si profiteatur vel assumpserit habitum Equitum D. Ioannis, quia ea sit perfectio solennis, ac ij contrarium petitur in c. vxor an, de conuer. coniug.

2. Sed his non obstantibus, affirmatiua sententiam docet Basilius Pontius de matr. lib. 9. c. 12. n. 3. vbi sic asserit. Cum ergo vno coniuge ingredere Religionem, alter si iuuenis est, ingredi etiam Religionem compellitur, non quidem ingrediatur, vt ibi tantum degat tanquam in aliquo honesto loco recedens, vt seruet continentiam, sed vt vere profiteatur, sufficiet autem ingredi Religionem sancti Ioannis, quod immerito negat Sanchez, confutetur ex praes. & ego vidi sic seruati. Femines etiam licebit monasterium sancti Iacobi ingredi, & in eo ordine proficere, & satisfaciens suae obligationi. Ita Pontius satis quidem probabiliter, na vt alibi ex auctoritate multorum Doctorum probauimus, votum ingrediendi Religionem impletur, ingrediendo dictam Religionem D. Ioannis.

RESOL. CCXXII.

An mulier quinquagenaria dicatur senex, vt oir possit proficere Religionem, remanens illa in saeculo cum voto castitatis?

Et notatur quod ad Episcopum spectat despicere parum vxor in his casibus extra incontinentiam periculum existat?

Et an dicta licentia adhibenda sit ex praescripta natura, vel ex consuetudine?

Etiamque aduertitur, quod si coniux ingredi Religionem, vt proficatur, sufficere, si ingrediatur Religionem S. Ioannis?

Et an ingrediente vxore in Religionem, possit vir senex remanere in saeculo cum voto castitatis perpetuae?

Et docetur virum, vt manens in saeculo dicatur praesens aetatis, sexagenarium esse debere, vel eam aetatem, quae ex praes. valetudine ibi aetati respondeat? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 73.

§. 1. **D**e hoc casu his diebus interrogatus fuissimus cuius decisione suppono, non licere solum consensum coniugis, vt alteri licitum sit Religionem ingredi, sed requiritur vt quodambo ingrediatur, vel qui in saeculo mansurus est, & votum perpetuae continentiae editurus, ea sit aetate, vt extra periculum incontinentiae esse videatur. Ita determinatur in cap. cum sis, & cap. Apostolica, de conuer. coniug. & docet Villalob. in sum. 20. 3. r. 13. d. ff. c. 4. n. 2. Hurtado de matr. disp. 11. diff. 9. n. 28. Reginald. 10. 2. lib. 31. c. 4. n. 40. Henricus lib. 11. c. 8. n. 9. in glossa in l. Gratianus in discept. forens. c. 102. n. 1. & 27. cum aliis communiter.

2. Difficultas est, quoniam aetas senectutis sufficiat vt coniux non egeat Religionis ingressu, sed possit in saeculo manere castitatis voto altitudo, vt alter coniux legitime ad Religionem transeat?

3. Prima opinio est Basilij Pontij de matr. l. 9. c. 12. n. 3. qui putat hoc arbitrarium esse, & et ceteris stantibus personae, valetudinis, roboris, & antea vitae considerandae & definiendum esse, nam quomodo in aliis legibus, quae communitati imponuntur, vt in priuilegio lactancia comedendi, non reuertitur, & Diaconissarum

ANTON
Opera
Tom. I & II
E III

Diaconisatum ætate determinetur senilis ætas ad sexaginta annos, quia leges illæ fundantur in præsumptione vlt plurimum, ætatem in hoc casu cum sit specialis dispositio huc tantum respiciens, vnumquodque iudicandum est ex propriis circumstantiis, & ideo nõ potest certa regula definiti. Hec Pontius.

4. Secunda opinio est Aloylij Bariole in aphorismis. *M. ver. maritus sexagenarius Riccius part. 2. decis. 131. & 135. Bartholomæi à S. Fausto in thesaur. Relig. lib. 5. q. 55. Dominici Soto in 4. sem. dist. 27. q. 1. art. 4. §. præterea contra eamdem primam concl. & dist. 38. q. 1. art. 2. concl. 2. & 3. Cordub. q. 178. Azorij tom. 1. lib. 18. cap. 14. q. 11. & aliorum, asserentium fœminam dici senem quoad hunc effectum, quando est sexagenaria, quia, vt satis apud DD. fitmatu est, sexagenarios neque ad ieiuniu obligari, neque teneri cum Bulla abstinere à lacticiis, quia in tali ætate dicuntur senes.*

5. Tertia opinio, quam ego probabilem & tutam in praxi esse existimo, vt superiores, asserit, fœminam quinquagenariam esse senem quoad hunc effectum, & ita docet Sanchez de mari. 10. 2. lib. 7. disp. 32. n. 15. quem citant & sequuntur nouissimè Io. Gutierrez, & August. Barbosa, ille in tr. de mari. c. 91. n. 2. hic in collect. to. 1. lib. 3. tit. 12. cap. 4. n. 4. vbi sic asserit. Credite merito Sanchez fœminas quinquagenarias esse senes quoad hunc effectum, qui attento breuiori cursu vitæ illarum, ac celeriori senectutis aduentu, tam senex est mulier quinquagenaria, quam vir sexagenarius, quod communis æstimatio testatur, & libidinis ardor ita repescit in illa, ac in hoc etiam in ea ætate est sterilitas, & cõmuniter verè senex tunc appellatur, & de suspitione incontinentiæ libera creditur. Ita Barb. Vide etiam Bonac. de matrim. in nouiss. editione q. 3. punct. 4. n. 12. hanc etiam sententiam docentem, & Fillucium tom. 1. tr. 10. part. 2. c. 4. num. 133.

6. Notandum est tamen hic quod ad Episcopu pertinet dispicere virum vxor in his casibus extra incontinentiam periculum existat, quare conuenit ab eo licentiam petere, vt colligitur ex c. si vir & vxor. 27. q. 2. & notauit Glossa. in cap. 1. de conuer. coniug. verb. reuocari, sed an dicta licentia adhibenda sit ex præcepti necessitate, negat Sanchez lib. 7. disp. 32. n. 2. sed affirmat Richardus in 4. dist. 32. art. 2. q. 3. gloss. cit. verb. reuocari, & ita in praxi obseruatur, teste Laym. loc. cit. Verum Pontius vbi infra n. 2. putat circa licentiam petendam ab Episcopo iam vltu abolitum esse præceptum si quod extitit, neque etiam consuetudine receptum est, vt petatur Episcopi licentia. Sic ille; & post illum Gutierrez vbi supra n. 4. Sed ego non recederem ab affirmatiua sententia quam præter Sanchez ex notericis docet Rebellius lib. 3. q. 4. n. 11. & Bonacina vbi supra.

7. Non desinam tamen hic adnotare quod si conflux ingreditur Religionem vt profiteatur, sufficere si ingreditur Religionem S. Ioannis, vnde ego in facti contingentia consului fœmina ingrediente ad profutendum in monasterio Monialium, potuisse virum se militem S. Ioannis efficere, & ita hanc opinionem docet in terminis Basilius Pontius de mari. lib. 9. cap. 12. n. 3. vbi sic ait. Cum ergo vno coniuge ingrediente Religionem, alter sit iuuenis, ingredi etiam Religionem compellitur, sufficit autem ingredi Religionem S. Ioannis, constatque ex praxi, & ego vidi sic seruari. Ita Pontius, contra Sanch. lib. 7. disp. 32. n. 4. negatiuam sententiam docentem, quã nouissimè sequitur Faustus in thesaur. Relig. lib. 5. q. 58. sed, vt dixi, opinio Pontij est probabilis, & vt talem illa tenent multi viri docti de hac re à me consulti.

8. Et tandem pro coronide huius resolutionis quero, an ingrediente vxore in Religionem, possit vir senex remanere in sæculo cum voto castitatis perpetuæ, sicuti de vxore dictum est supra. Affir-

Tom. 11.

matiuam sententiam docet Basilius Pontius loc. cit. num. 1. vbi sic ait. Si consentiat vir vt vxor Religionem ingreditur, ipse etiam ingredi debet, neque potest in sæculo remanere, nisi fortasse vir sit aded prouectæ ætatis, vt in sæculo sine periculo permanere possit, vel nisi vir creetur Episcopus. Ita ille.

9. Sed aduersus illum insurgit nouissimè Galpar Hurtado tract. de matrim. disp. 11. difficul. 9. n. 8. vbi sic ait. Conueniunt Doctores neutrum coniugum posse Religionem ingredi, nisi vterque ingreditur, vt exprimitur in cap. vxoratus, vbi excipitur posse maritum ingredi, non ingrediente vxore, quando vxor est senex, & non suspecta de incontinentia, si castitatem voueat; nullibi tamen excipitur posse vxorem ingredi, non ingrediente marito, quamuis prouectæ ætatis, & potentis manere in sæculo absque periculo, & ideo Basilius absque fundamento excipit, quod id possit vxor in casu dicto. Sic Hurtado. Sed immerito quidem asserit Pontium loquutum fuisse sine fundamento, nam opinio Pontij determinatur in cap. ad Apostolicum, de conuers. coniug. vbi de alterutrius coniugis ingressu sic deciditur. Non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat, sed & vitam debet mutare, nisi forte sit eius ætatis, vt sine suspitione incontinentiæ valeat in sæculo remanere; sic textus ibi ex quibus verbis clarè apparet contra Hurtadum, quod nõ solam vxor, sed etiam vir potest in sæculo remanere, si sit senex, & sine incontinentiæ periculo, vt optime docuit Pontius. Vide etiam Layman lib. 5. tr. 10. part. 5. cap. 7. num. 2. Sanchez lib. 7. disp. 32. num. 2. & Bonaciam de matrim. in nouiss. edit. quasi. 3. punct. 4. num. 12. qui etiam docet virum, vt manens in sæculo dicatur prouectæ ætatis, sexagenarium esse debere, vel eam ætatem quæ ex praua valetudine illi ætati respondeat, ita vt à periculo incontinentiæ credatur ratione ætatis abesse, quod vltimum est valde notandum. Vide etiam Fillucium tom. 1. tr. 10. part. 2. cap. 4. num. 133.

RESOL. CCXXIII.

An possit maritus iura conscientia interficere vxorem in adulterio deprehensam? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 2. 22. aliàs 223.

§. 1. **A**liqui affirmatiuè respondent, vt Castillo in l. 82. Tauri, n. 6. in fin. & ibi Antonius Gom. n. 52. in fin. & l. 76. in fine. Menchaca de success. creat. §. 7. n. 22. & vsufreq. c. 8. & illustr. c. 94. num. 4. Azevedus li. 8. tit. 20. leg. 1. in fin. & lib. 4. tit. 10. leg. 1. num. 21. Et ratio est, quia tunc maritus id non efficit tanquam priuata persona, sed tanquã minister iustitiæ, ex l. merito. ff. de adulteris, & ex leg. Gracchus eotis. nec valet dicere has leges esse iniustas; nam, vt ait Lessius, miru est tot præclara ingenia Græcorum, & Romanorum hanc iniustitiã tot sæculis non vidisse, eamque legibus, & moribus à tempore Solonis probasse. Deinde eadem leges redactæ sunt in Codicem Iustiniani Principis Christiani, & à reliquis Principibus, & Iuriconsultis Christianis acceptatæ. Igitur in tali casu publicum ius istarum legum maritos ministros mortis efficit, illisque facultatè tribuit, vt in flagranti possint vxores occidere, nõ secus ac si post causæ cognitionem, & sententiam latam, illos exequendæ mortis ministros destinaret, deputat enim maritum tanquam ministrum publicæ auctoritatis iustæ exequutioni. Atqui id quidem rectè fieri posse lege lata, etiam inaudita adultera, quia notorius ex-

Sup. hoc in tom. 5. tr. 5. ex lara doctrina Ref. 225. signanter post medium, à veris. Quamuis verum sit. & in fine §. 2. & legq. di. atz Ref.

R c cellus